

HORVÁTH (EÖ) TAMÁS
Ahol a part szakad

– Ne erőlködj, elmarad a találkozó.

„Hazudik.” Ezt gondolta elsőre. Az elő nem fordult még, hogy Gaál szintiszta igazat szolt volna. Vagy el ne csípett volna belőle egyet s mást.

– Honnét kell neked erről tudnod? És nekem?

Megeshet, félig szándékosan vette ilyen gorombára a hangnemet. Érezze csak, hogy semmi sincs rendben. Maradtak még elvarratlan szálak. És valami változik.

– Te vagy most a „messziről jött ember”. Hány éve is, hogy felénk sem néztél? Látod, én itthon is lehetek, meg odafönt is.

– Bognár Tamás van odabent.

– Nem ütöted ki magadat egy kissé, mondjuk, tegnap? Zárva az épület, ha nem tudnád.

Kavar. Ugyanúgy, ahogyan régen. Elképesztő ügyességgel vegyítette a valót s a hamist. Hiába figyel az ember minden szavára, hogy nyakon csípje szennyes kis ügyleteit, folyton talál magának alibit, s minden alkalmmal kialakszik magának egy titkos záradékot.

Jófiú. Ez volt az első benyomás róla. Szorgalmas és az átlagnál valamivel tehetségesebb, aki képes fertályórákig nyilatkozni olyan dolgokról, amikről eddig harangozni sem hallott. Nyilván ezért faragtak belőle mozgalmi vezetőt. Tapadtak rá a lányok. Úgy lehet, azért, mert nem tűnt igazán válogatósnak. Ha ráhajtott valakire, azt is legfeljebb félgőzzel.

– Gondolod, nem értesítenének, ha közbejön valami? Ez nem a te bandád.

Körbe-körbe, ahogy a gladiátorok a porondon.

– És ha annyira váratlanul, hogy nem marad idő szólni? Te maradtál, te szöktél el a világ végére. A hátsó ajtó is zárva van.

Ugyanígy álltak szemben azon a tavaszi napon is, mikor Gaál szívélyes, szinte baráti hangon megkérte, hogy lenne szíves önként visszaadni a felkérést. Hogy tudniillik az ünnepi gálán, a megnyitón ne ő mondja a Verset. Persze félkaréjban ott ácsorogtak a haveroknak álcázott testőrök, csicskák.

– Csak egy esetben állíthatsz valót: ha te magad is megpróbáltál bejutni. Esetleg onnan, bentről jössz.

„Vajon meddig tart ki ez a jóindulatú, szinte emberinek is nevezhető hangnem? Vagy tényleg fordult a kocka?” Szerette volna egyszer, csak egyszer megtapasztalni, mikor a hajdani KISZ-titkár zavartan, hebegetve beismeri, hogy nem mondott mindig igazat. Pontosabban sohasem.

– Te most kétségbe vonod, amit állítok? Te nem hiszel nekem? Te nemrég érkeztél egy vonattal. Akárhonnan. Nem nézel ki valami előnyösen. Szerintem máskor is előfordult veled, hogy előző nap beakasztottál, és a valóságérzéked egyszerűen cserbenhagyott. Eltévészted a dátumot. Van nálad egyáltalán meghívó?

– Mi közöd hozzá?

Elhagyta valójában. Nemcsak ezt, mást is. De ez nem nagyon zavarta. Emlékezett rá. Pontosan: hol, mikor. Néha, kissé nagyképűen, mikor évekkkel, évtizedekkel azelőtti dolgokat, arcokat idézett fel órára, percre, akkor szokta mondogatni: „Ebből élek. Hogy emlékezem.”

– Vagy tudod, mit: próbáld meg! Menj oda a hátsó bejáratához, és nyiss be!

Na jó. Részgazság. Az is megeshet, ő maga fordította rá a kulcsot.

– Bognár odabent van. Meg ne kérdezd, neked hiszek-e inkább, vagy a saját szememnek.

– Annak idején is bámultuk az élénk fantáziádat. Ahogyan régi, teljesen mellékesnek tűnő dolgokat képes vagy megjegyezni. Kár, hogy ezt képtelenség kamatotatni a hétköznapi ügyekben. Hát menj be, és nézz körül, ha bírsz.

Horváth más volt. Rámenős, kíméletlen. Nemigen törődött vele, hogy szavai, tettei mögött ott áll-e a valóság aranyfedezete. „Mi vagyunk az erősebbek.” E mondat tökéletes egyensúlyban tartotta lelkiismeretét. Méselték róla: egyszer keményen összevitatkozott egy Kassai nevű sráccal. Tudni vélték róla: titokban templomba jár, ministrál, bér málkozott is. Valami nagyon alapvető kérdéstről volt szó, és Kassai hazavágta. Sok ember előtt. Elsőre úgy látszott, nemigen viselte meg a nyilvánvaló vereség. Egészen nyugodt hangon, mintegy mellékesen vetette oda: „Figyelj, lehetsz nagyon okos, de szép sohasem.” Kassait azon a nyáron nem vették fel jogra. A következőn sem. Azután sem.

Érdekelte, mire menne Gaál Horváth nélkül. Vagy hirtelen megjelenik, és nekiáll fenyegetőzni? És ha igen, mivel? Változás van.

– Nem tudom, észrevetted-e, hogy másfél-két hete egyebet sem teszünk, csak temetünk?

Mintha Gaál összerezzenet volna egy pillanatra. Önkéntelenül is hátrasandított az épület felé, pont oda, ahol Bognár Tamás látszott feltűnni.

– És akkor mi van? – Igyekezett könnyednek, fölényesnek tetszeni. – Ha valamelyikünk elpatkol, illő elkaparni. Ha másért nem, legalább higiénés okokból.

Magában jókat derült Gaál erőlködésén. Kizárt, hogy semmiről sem hallott.

– Eltemettek valakit, akit régen el kellett volna. És ezt sokan, igen sokan látták. És valaki mást is ágyútalp-

ra fektettek. De ezt már jóval kevesebben nézték végig. Mert az egy valódi hulla volt. A két lábon járó rothadás.

Sűrűn nyelt, sűrűn pislogott a hajdani ifjúkommunista. Mint akit példátlan disznóságon kaptak rajta.

– Minek akkora hühöt csapni belőle? – Hangjában két szólamba fonódott a kétségbeesés és a ravaszkodás. – Ez a kettő nincs már. Végük, ahogy a korszaknak is vége. Azt hittem, mostantól kezdve értelmesen tárgyalhatunk, félretéve hőzöngést és sárdobálást.

– Magától értetődik. Én is azt remélem, hogy nem lesz vendetta. Csak előbb tudni szeretném, kinek nem illik átmetezni a torkát. Nem fontos túl hangosan meakulpázni. Elég, ha szép csendben felteszi a kezét az illető: „Bocs, én vagyok a hunyó”. Aztán ugyanolyan szép csendben kilép a képből.

Porig alázni Gaált. Omoljon össze nyílt színen. Ordítozzon, káromkodjon, fasisztázza le. Itt az ideje, hogy nyilvánvalóvá váljék: fordult a kocka.

– Na jó, tételezzük fel, telibe kaptad. Mindent láttál idejövet, ugye? Rohad a Város. Este majd, ha összefutsz a régi haverokkal, beültök egy krimóba, el is meséled nekik töviről hegyire, hogy mi ennek az oka. Győztök. Győzöl. Aztán hazamész, mi pedig tovább korhadunk. Parkolópályára kerülünk. Ezek, tízezrek nem értik majd, minek kellett a régi, biztonságos jelszavakat újakra cserélni. Amik mellé még csak garancialevelet sem adtak.

Csak ésnél lenni, nem hagyni, hogy kidumálja magát. Régen is ez volt a trükkje. Ideje, hogy ennek egyszer s mindenkorra vége szakadjon.

– Ezek itt, köröskörül, szenvednek. Nem mondják, mert nincs rá szavuk. Talán vissza kellene adni nekik. Őszinte leszek: alig várom, hogy ismét mocsanjanak alattam a vonatkerekek. De addig rendezném az adósságot. Nem magamért. Értük, ha úgy tetszik.

– Látod, nem én vagyok, aki leszámolást akar. Boldogtalanok. A kérdés az: nem lesznek-e még boldogtalanabbak, ha elveszük tőlük kedvenc poénjaikat, tévéműsoraikat? Te majd adsz nekik helyette? Jól vigyázz, semmi kedvük megvilágosodni. Se szabadnak lenni. Jókat röhögni, élvezkedni, olykor bögni egy nagyot, ha túlságosan betintáztak. Ebben a városban senki sem kíváncsi a temetéseidre. Harangozni sem hallottak róla. Az egyikről továbbra is az a vélemény: ő a rosszfiú. A másiktól pedig írjanak akármit. Él, élni fog, amíg világ a világ.

Most ő érezte úgy, hogy aknára szaladt. Hazug és rosszindulatú, de mégis könnyen emészthető szavakkal élt Gaál. Olyanokkal, melyek meg nem változtatnak, helyre nem tesznek semmit, de túlélésre kiválóan alkalmasak.

– És meddig? Meddig világ a világ? – (Kell, hogy létezzék egy pont, ahol borul a ráció, s a Rendszer önnön farkába harap.) – Beáll ugyanis a pillanat, mikortól kép-

telenség tovább toldozgatni-foldozgatni. Mikor be kell ismerni: halott. Egyszer már elromlott.

– Holnapig. – A valamikori ifjúmozgalmár láthatóan elemében volt. – A következő percig, pillanatig. Körülbelül ennyi ideig él az emlékezet. Mármint a tömegeké. Ebből a szempontból a tiéd – legyen akármilyen pontos – nem számít. Az sem biztos, hogy létezel. Emlékszel a matematikai feladványra? Gyorslábú Akhilleusz és a teknősbéka. A versenytáv állandóan feleződik. Ezért semmi esélyed. És most, ha akarsz, menj be!

„Hülyeség volt leállni vitatkozni vele. Egyáltalán, szóba állni. Jelen pillanatban ugyanis az a szabály, hogy nincs szabály. Igaz, eddig sem volt másképp, csak állandóan beszéltünk valamiről, amiről nem is hittük igazán, hogy létezik.”

Arra gondolt, hogy búcsúzóul még Gaál képébe vágja ezt, de mire hátrafordult, az már felszívódott.

„Attól függ, ki jelöli ki a pályát. Mert ugyanaz felezi is. Ez a helyes válasz. És ami ennél is fontosabb: idő létezik-e? Mármint ugyanaz az idő. Emlékezés híján ugyanis ez is csak agyszülemény. És itt a farkába harap a gondolatmenet, mert azé az emlékezés, aki kijelölheti, meddig futhat gyorslábú Akhilleusz.”

Lenyomta a kilincset, és behatolt az épületbe.

„Világos: hazudott. Maga a feladvány: önellentmondás. Startpisztollyal a kezében hogyan állhat valaki oda a rajtvonalhoz? Következtetések hosszú láncolatát vezettük le olyan tételekből, melyekről rögvest az elején kikötöttük: mibenlétét illetően bármiféle vizsgálat, bármiféle kérdésfeltevés csakis hibás végeredményt adhat. Amennyiben a főnöknek nem lenne igaza, automatikusan érvénybe lép az első paragrafus.”

A dohszagra, mely rácsapott hirtelen, nem emlékezett. Sokféle dolognak gőze-párája terjengett annak idején a folyosón. A fővárosi gimnáziumnak is, ahol öt éve tanított, megvoltak a jellegzetes kipárolgásai, melyekhez hamar hozzászokott. Vakáció idején gyorsan ki is szellőzött belőle, hogy augusztus végén visszatérve egykettőre felbolygassa érzékeit. Nem lehetett ráfogni ezekre az illatokra, hogy kellemetlenek lettek volna. Sajátságosak.

De a dohszagot hiába próbálta felidézni magában. A lakótelepi lépcsőházakkal lehetett rokon leginkább. Meg az özönvíz előtti mozik előcsarnokával, ahol ámulva és borzadva nézte végig A fáraót.

„Ez nemcsak a múlandóság. Ez valami ezerszerte könyörtelenebb és ostobább játéka a sorsnak.” Öt esztendővel ezelőtt még nem volt ennyire jelen a hiábavalóság.

Arra gondolt, legegyszerűbb volna benyitni, mintha semmi sem történt volna. „Bocs, gyerekek, késtem egy keveset.” Tudomásul venni, hogy Bognár Tamás is – ki

tudja, miért – ott van. Hogy valahol valakik iszonyúan összekeverték a lapokat, de ez mellékes. Meghallgatni, elviselni őket, és reménykedni, hogy ezek a napok, hasonlóan a salakanyagokhoz, távoznak az ember lelki emésztőrendszeréből.

A teremajtó zárva volt.

A biztonság kedvéért még egyszer lenyomta a kilincset. Sőt, végigjárta a folyosót is, hátha eltévesztette. Elfogta a bizonytalanság: saját képzelete üzött vele ismét ócska, csúfos játékot, és az a szemét valahol jót röhög a markába.

De akkor kit látott? Kit, ha a szesz hatása már félig-meddig, vagy tán egészen elvonult róla?

Sorra zörgetett még egyszer, immár mindegyik ajtón. „Mit tudnak ezek, amit nekem tilos?” A tények ellene szólnak, ezt belátta, de amit tapasztalt, annak mélyén mégiscsak rejtőzhetett valami, ami romba döntheti a valóságnak tettségű torzképek zagyva halmazát.

„Mitől vénült meg egy csapásra minden körülöttem? Erőtlen a nyár. Másfél-két hete, mikor a félmultat tettük, sokfelé vezettek még az utak. De egy ismeretlen hatalom váratlanul felezte őket. S mire beértük volna magunkat, ismét rövidült a versenypálya. A tények alibit igazoltak a valóság ellenében.”

Csorgott-ragadt odabent a levegő. Hajnalban, mikor kifutott a vonat a Déliből, még szikrázott. Ígérezett még némi esély, hogy a nyár nem fullad le félúton. Valahol az épületben mintha léptek klaffogtak volna. Alig kivehetően, a Gimnázium egy meg nem határozható pontjáról. Megeshet, Gaál mégiscsak át akarta verni.

A földszinti előcsarnokból – így élt emlékezetében – gyakorlatilag mindent figyelemmel lehet kísérni, ami odabent zajlik. Hangokat, elrebbenő árnyakat. Itt rejtőzött azon az emlékezetes délutánon, mikor majdnem padlóra küldte Bognárt. Annyi hiányzott csak, hogy fel lépjen a dobogóra, és úgy szavaljon, ahogy Bognár soha az életben nem lett volna képes. Akkor talán most ő jelenhetne meg egy alig bemérhető pillanatra az ablakban, és Tamás ácsorogna odakint izzadtan, borostásan, fejfájások utórezgéseivel kínlóva.

Egyfajta hadállás volt az előcsarnok. Talán látta akkor azt a napot, vagy csak felködlött előtte pár pillanatra, hogy futni hagyta a biztos diadalt? Így, utólag bármire lehet hivatkozni. Hogyhogy Gaáléknak fogalmuk sem volt erről a stratégiai pontról? Vagy szórakoztak csak vele: lássuk, meddig bírja a fiú?

És ismét a neszezés. Mintha többen is ide-oda surrantak volna. Meg valami elfojtott vihogásféle. Akár csak Bea fél-barátnői, akik ily módon igyekeztek tudá-

ra adni, micsoda szerencsétlen flótasnak tartják őt.

„Vagy ez is csak ugyanolyan káprázat, mint az imént Bognár Tamás? Vagy dacára a tényeknek mégiscsak létezik valami összeesküvésféle? Nem ellenem, ó, nem, sokkal súlyosabb: a valóság ellen?”

Elszánta hát magát, felfelé in-

dult, hogy megnézze magának, kik randalíroznak. Nem részeg, és az idegeivel sincs semmi baj. Valahol, valakik úgy határoztak: nincs helye a képben.

Kavargó, sűrű csend fogadta, mikor felért a másodikkra. Megállt egy lélegzetvétellel, hogy bámulja a levegőben örvénylő, csillámló port.

Valóban, nagyjából tíz esztendeje ugyanígy ácsorgott ezen a folyosón, hasonlóképpen fülelt a kiszűrődő lábdobogásokra, kuncogásokra. Ugyanígy félt, hogy szokás szerint hoppon marad, a pofájába röhögnek, összevihognak a háta mögött.

Úgy vélte, a hangok abból a teremből szűrődhettek ki, ahol egykor a színjátszó kör próbált. Akikhez soha nem tartozott, mégis belesétált a kelepcejükbe. Önként és dalolva. Még azt sem merte állítani, hogy rossz lett volna odabent. Az sem képtelenség: az idő múltával rá is osztottak volna nagyobb szerepeket. Amennyiben elfogadja a titkos szabályok mögötti szabályokat.

Üresen találta. Mintha abban a pillanatban hagyták volna el. Pesten is tapasztalt ilyet a téli és a nyári vakáció kitörésekor. Fenekestül felfordítanak mindent, aztán lelépnek anélkül, hogy akár az ajtót betennék maguk mögött. Néhány hét aztán, és rákövül a felfordulás a helyiségre, mert a takarító nének sem bírják a hőséget.

Épp csak a rákövülés hiányzott. Pontosan, hajszára ismerete e két állapot közötti különbséget. A teremből öt percnél korábban nem távozhattak. Gaál, Bognár és a többiek jártak az eszében, akik hol eltűntek nyomtalanul, hol pedig akkor is elkapták, mikor épp máshol kellett volna lenniük.

Az osztálytalálkozó ügyében már réges-rég feladta a reményt. Ha valóban meg is tervezték, át is dolgozták rögvést. Hogy ki vagy kik, másodrendű kérdés. A lényeg: miért? Mi okból bolyong itt, akár egy eszement, s gyanakszik füre, fára, vadvirágra?

Megfordulni, hazamenni. Beismerni a nyilvánvaló tévedést. Bezörgetni ismét a megkoszlott, másfélszobás, Kádár-kori lakás ajtaján. És másnap hajnalban a pályaudvar.

Az egyetemi évek alatt ezek a hat óra körüli indulások voltak a legborzalmasabbak. Mivel éjszaka nem bírta kialudni magát, folyton elbóbiskolt a kupében. Kipihennie soha nem sikerült magát. Megviseltebb, zaklattabb lett csak.

Mondhatni, egészen véletlenül akadt bele tekintete a tablókba. „Csak még egyszer körbenézni, aztán indulás!” Azon döbrent meg, hogy mennyire léttelenek ezek az arcok. Jó néhányukra élénken emlékezett, egy-kettővel össze is futott olykor. Nem elvénültek, kifakultak, hanem a képeknek és a leképezett valóságnak mintha soha nem lett volna közük egymáshoz. Ezek a tablófotók már születésük pillanatában holtak voltak.

A jelenlétnek a feltűnő hiányát leginkább a friss fényképeken lehetett tetten érni. „Akárha három-négy évvel fölöttem végeztek volna.” Sokszor tapasztalta, miféle hihetetlen beállításokat képesek ráerőszakolni az emberfiára a hivatásos fényképészek. De akadnak bizonyos személyiségek – osztályonként általában egy –, akiken nem fog a vaku. Magamagát is ide sorolta, és szinte mániákusan kereste a hasonló arcokat.

Hirtelen eszébe jutott: a sajátját kellene mindenképp elötte megkeresnie. Afféle viszonyítási pontként. Valóságos-e a legenda, miszerint már tizennyolc évesen is retusálhatatlan, mi több, fényképezhetetlen volt? Vagy ez is csak egyike az utólag koholt szóbeszédeknek? Igen, egy visszavágót a Történelemnek!

Elég jól megmaradt emlékezetében az a hely, ahová a tablójukat akasztották, akár csak a többiekét, a három-négy évvel előttük és utánuk végzetekét. Oda kell menni, és ellenőrizni. Ki mozdult el a helyéről? A Város vagy ő?

Az Ofotért kirakatában díszelgett hetekig a tabló. Találhattak volna rosszabb helyet is. A zöldségesnél például fonnyadt saláták és ráncosodó krumplik között, vagy a Háztartási és Vegyiárúnál műanyag felmosóvödörök társaságában. Persze akadt szerencsésebb társulat. Ők az új Nagyáruház kirakatában kaptak helyet.

Ott állt előtte, és a szíve hevesen vert. Nem csak azért, mert kettesével-hármasával szedte a lépcsőt – igaz, lefelé –, de egészen felizgatta, hogy végre bizonyosságot nyerhet. Ki vénült el valójában?

Az ismerős arcok már messze nem tűntek annyira ismerősnek. Rémlettek még történetek, beszélások, de azok akárha másik időben, másik térben estek volna. De nemcsak ez, egyéb is. Elkecseregetten, szinte páni félelemmel menekült mindenfajta nosztalgia elől. Abban a hitben élt, hogy a kifestett múlt maga alá temeti az arcokat.

Sajnos, jól számolt. A képeknek nemcsak az anyagi – az udvarról beszűrődő fény szinte atomjaira lőtte a brómvegyületeket –, de a lelki állaguk is erős pusztulásnak indult. A málló tekintetek és az alattuk szereplő nevek között egyre kevesebb azonosságot lehetett felfedezni.

Saját képét nem találta.

Elsőre azt hitte, a felületesség az oka az egésznek. Végigvizsgálta hát még egyszer, alaposan – de ugyanúgy semmi. Azazhog: senki.

Soronként, személyenként. Arra is gyanakodott, hányaveti módon ragasztották fel (miért pont az övét ne?). De azt kellett látnia: a tablón már eredetileg sincs rajta.

– Nem igaz! – szaladt ki a száján. Bizonyos helyzetekben magában beszélt, de egy pillanatra sem gondolta, hogy emiatt kétségbe vonható lenne az ítélőképessége.

Otthon, a másfél szoba komfortban megvan még a róla készült felvétel, sőt egy füzetnyi másolaton az egész osztálykép is. Mielőtt leverné sarujáról ennek a helynek a porát, még egyszer utánanéző. Aztán süllyedjenek el, ahol vannak!

Nem, itt semmi keresnivalója nincs már. Anyáékkal is csak annyi időt tölteni, hogy semmiképp ne legyen belőle harag. Aztán vissza az albérletbe! Abba a Pest környéki se kicsiny, se túl nagy faluba, ahol Rozál néni félig-meddig unokajaként bánt vele.

Szaladt lefelé. Már nem érdekelt, hogy megvezették, palira vették, vagy szokása szerint hatalmas öngólt rúgott. Csak ki, ki ebből a rohadt, átkozott épületből!

Zárva volt a hátsó bejárat. Az első is. Kintről, távolról ünnepélyesen megzördült az ég.

Hűvös nyarakra vágyott.

Hamar kitanulta, hogy a verőfény, a hőség és a gondtalan kikiáltott pihenés csak néhány hétre képes elringatni az emberi éberséget. Részint azért, mert egy bizonyos emberfajtának ez nem jár. Kapaszkodik utána, kívánja, majd' belepusztul, de elég néhány évadnyi fájdalmas tapasztalás, és ráébred: a szikrázó napfény, a tengerpart, az édesség a legalattomosabb, a leggyilkosabb.

sabb kelepce, amit a lélek számára állítottak. Az érzék – nem a szem, a száj, a tapintás –, a belső, az alapvető, elveszíti rugalmasságát, harckészültségét.

És amúgy általában is. A sokaság boldogtalan gyermeke jó darabig észre sem veszi, hogy vergődik az édes, ragadós légypapíron. A májust várta. A rózsailatot, a pacsirtaszót. Holott tudnia kellett volna: nincs ilyen. Ha csak egy kicsinykét, egy körömfeketényit odafigyel az illatfelhők mögött rejtőző fura mellékízekre, rájön egyből: valami megbuggyant.

Semmire sem ad felmentést, hogy nem ő maga óhajtotta így. „A szabadság nyűg.” Ezt rágták a szájába. „Kényelmetlen dolog a felelősség, mert folytonos éberséget és lemondást követel az emberfiától. A gyomor és az ágyék aprócska gyönyöreire többre becsülendők, mint a kinnal-gyötrellemmel kihatott teljesség. Nem lehet elvárni mindenkitől, a többségtől, hogy kívánságait idő és tágasság mérlegére tegye.”

Mikor elborult az ég, Ág János mindig úgy érezte: igazság tétetik.

Úgy lehet, valóban haragudott a vaksi, málészájú tömegekre, de semmiféle elégedettség nem töltötte el, mint rebbennek aluljárókba, balkonok védelmébe, mikor aszfaltnak csapódnak az első kövér cseppek.

„Megérdemlik. Ezerszer is.” Ezt gondolta, ugyanakkor szánta is őket, mert tehetetlenségükben saját tehetetlenségét ismerte fel. Akárhogyan is hadakozott ellene, éppen úgy várta a májust, a rózsabimbót, az önfeledt csobbanást a Semmibe, mint amazok.

Csakhogy neki, három hét sem telt bele, hányingere támadt az egész édes-ragadós szünidőtől. Tán akkor is, ha teljesülnek a vágyak, melyek még a tavaszi fagyok idején rohanták meg.

Leste, várta minden nap az időjárás-előrejelzést, érkezik-e már a hőn óhajtott hidegfront? Lerobban-e leléről a nyúlós, émyelítő szirup, melynek nyár a neve?

No persze, lesre is futott. Nem csak egyszer-kétszer. Zengett-zörgött az ég, villámok csapkodtak, s irgalmatlanul kavarta a szél a sárgásszürke port. Aztán semmi. Mesélték: a túlparton órákig tartott a felhőszakadás. Házakat sodort el a hirtelen támadt áradat, falucskák főutcáit mosta szét teljesen.

Azon a bizonyos nyáron még egyszer összebékültek Beával. Amolyan minden mindegy alapon. Helyesebben: ő adott még egy esélyt. Megeshet, a felvételi is azért ment olyan meglepően könnyedén, mert benne volt az érzés: végleg vége. Aztán a lány valamiképpen visszakönyörögte magát. Talán beugrott neki: ő sebesült nagyobb a szakítással. Nem azzal, hogy nem engedett Ág Jánosnak, hanem azzal, hogy továbbra is érvényesnek tekintette leányszoba-ábrándjait.

Remélt is, nem is ettől az újragombolt vonzalomtól. Leginkább azt, hogy testileg többet kap, mint annak előtte. Igyekezett ugyan nem ajtóstul rontani a házba, de a régi romantikus-hösszerelmes alakzatot egyszer s mindenkorra törölte a kelléktárból.

Azon a napon, mikor megérkezett a levél az Egyetemről, mégis Beához rohant elsőnek. Azt várta, hogy tán egy kicsit többre tartja majd. Lám, ő már nem az a mihaszna, a Város első számú csavargója. „Bölcsész.” Valahogyan igen furcsán ejtette ki ezt a szót. „Úgy tudtam, a közgázra mész. Engemet orvosira fognak felvenni.” És egész délután minden addiginál hűvösebben, tartózkodóbban viselkedett.

Az eső, a nagy zuhedré hazaútban kapta el. Szokványos nyári zápornak indult, mely elveri ugyan a port, de utána a levegő még inkább veritékezik, mint annak előtte. A hazaút felénél látta be: kénytelen behúzódnival, s megvárni, míg csitul. Nem csitult. Az áruház árkája alól szemlélte, mint gördül alá az esőfüggöny. És az egek megnyílt csatornáit végérvényesen kimosták a lelkéből Beát.

Abban az esztendőben már nem is tért vissza a nyár. Szeptember közepéig-végéig tartott a hűvös, őszi idő. Egymásnak adták a kilincset a hidegfrontok.

Újra régi, vedlett pulóverében járhatott. Kocsmákba térhetett be, figyelhette a leárvult tekinteteket, kézfejeket, hátakat. Meg a Könyvtárba. A zenetárba mindenekelőtt. Vagy tizszer-tizenötyszer is kikérte Vivaldit. A Szent Lőrinc koncertót. Kiszúrta első hallásra, a másik, a velencei sem egyéb: menekült. Torkig lett, megcsömörlött a Vároستól, s hogy örökre odahagyta volna: belepusztult.

Augusztus vége felé találták meg egymást Virág Annával. Semmi különöset nem akartak voltaképpen. Csak kikényszerítette Anna a boszorkánytekintetével, hogy a Szent Lőrinc koncertről meséljen. Hogy ez a nyár, az egymást rohamozó sarkvidéki eredetű légtömegek mennyire hasonlatosak a velencei őszhöz.

Habár nyilvánvaló volt, hogy András hosszú ideig vagy tán sohasem térhet haza nyugatról, kezdeményezni mégsem mert. Érettebbnek, tapasztaltabbnak vélte magánál Annát, s ha mégis megesne valami kettejük között, azzal hátba döfné régi barátját, akárhol is legyen, akármeddig.

A jó idő csak szeptember derekára-végére jött el ismét. A vénasszonyok nyara. De addig megesett minden, ami az időn kívüli időben megeshet. A vágató fellegek alatt, mikor furcsán sötétlenek az előkertek, s a megárvult hintaágyak kikényszerítik a szerelemet.

Anna semmiképp sem akart Pestre menni. Ki tudja, miért, ragaszkodott hozzá, hogy a helyi főiskolán folytassa tanulmányait.

A második ézengés már az ablaküveget is megrez-zentette.

Szemlélhette volna az egészet a kellemes oldaláról is, hogy lám, odakint rögvest zuhog, ő meg, ha bezárva is, de fedél alatt vészelheti át. Kikívánkozott. A szabadba, ahol nemsokára kitör a zivatar, s lemossa, leveri ezt a fülledt, nyúlós nyáridőt. Míg idebent a por- s a doh-szag, meg az egykori elvetélt vakációk utóíze.

Arról az oldalról, ahonnét a Gimnázium kis parkjára lehetett látni, semmi sem mutatkozott. Az égbolt úgyszólván tiszta volt. Kivéve az álmos, ziháló napsütést, mely akárhogy is erőlködött, folyton önmagába zuhant vissza.

Gondolhatta volna bárki: nem szólt egyéb, csak egy hangsebességen túlról visszatérő utasszállító repülőgép. Ág János régóta nem ült fel már az efféle érzéksalódásoknak. Ha vihar, akkor vihar. Várta a harmadikat. Meg a többit.

Az épület másik szárnyába futott. Ablakot szeretett volna találni. Akármilyen kicsit, ha csak egy szellőzőnyílást, az is jó, csak látni, pontosan látni, ami közeledik.

Meg kijutni valamiképp a szabadba. Félt ugyan a vilámlástól. Rengeteg olyan történetet hallott, hogy zivatarban, a fa alatt, keresztthuzatban valakit, valakiket agyoncsapott az istennyila. De most fulladt. Ha csak parányi kis nyílása lenne, hogy azon keresztül engedjen be friss levegőt!

A festmény járt az eszében. Sebastian Vranx-é. A lakomázó, vigadó társaság, mely mintha ügyet sem vetne rá, hogy a kertek alól lassan setétszürke fellegek kúsznak a tájra. S a fellegek alatt egy magányos szárnypár: egy gólya.

Rohangált fel s alá az épületben. Valamiért nem jutott eszébe: létezik-e kilátás a másik irányba is? Hányszor, de hányszor pofára esett már záporügyben! Bár igaz, ami igaz, elég lenne a fülét nyitva tartania. A dörgés hangja mindenről eligazít.

A veres ruhás fickó, aki az árkádok alól lép be, ő lát-szik a társulat vezetőjének. Afféle Doctor Pantalone, aki fekete kaftánt húzott kezeslábasára. Nagy orra, hosszú, kecses szakállá sem valódi. A háta mögött lépkedő álarcos hölgy nyilván arra való, hogy valaki nőnemű is legyen a színen. Máskülönben akár a mulatozók közé is ülhetne. A karikával ugrádozó-szaltózó alak nem lényeges. Tekinthezné az avatatlan szem a vihar hírnökének, de jószerével inkább csak afféle figyelemelterelő.

Oldalvást a lugasok és a balusztrádok közé szorult a sötétség. Pedig hol van még, hol az est? A borulat – a valódi – a kertek irányából jön. Az ápolt, formára nyírt bokrok, a faragott márvány szökőkutak felől. Menekülni kellene igazából, de az ehhez szükséges lelki készség, úgy tetszik, mindből hiányzik. Csak ücsörögnek a damasztal terített hosszú asztal mellett

bágyadtan csipegetvén a délszaki gyümölcsöt, kóstol-gatván a malagait.

Tömör fekete volt az égbolt. Voltaképpen csak egy egészen kicsi nyíláson tekinthetett kifelé – ezt találta –, de megingathatatlanul hitte, hogy az egész ilyen. Azon az oldalon legalábbis. Seholy egy rés, egy fehérés avagy szürkés felhőfodrocska. Csak a sűrű, kőkemény sötétség. Jég is hullhatna, gondolta, de ez most gonoszabb. Ahogy halványan, de mégis jól kivehetően zördült az ég, s megvillant a messzeség alja, lényegében mindenek kijelölte a menetét.

Szerepel még egy figura a festményen, akiről megfeledkezni a gondatlanság netovábbja. Úgy tetszik, mint-ha ő is a komédiások neméhez tartozna. Valójában nemcsak a vörös színű oszlop választja el a doktorétól, a mulattatók vezetőjétől, hanem valami sokkal lényegesebb. Kis gitárfélét pönget, vélhetőleg afféle könnyed, egy-ügyű nótát. Rögtönözni fog, ez járhat a fejében. Először csak a megszokott módon, a jól ismert groppókkal és passeggiókkal. Semmi egyéb-re nem való ez, csak arra, hogy félrevezesse a gyanútlan hallgatóságot, az asztal körül lakomázó urakat, dámákat. A díszítések egy óvatlan pillanatban elszabadulnak majd, és bekerítik a fül-bemászó, fityfiritty kis dallamot, és fékezhetetlen hang-viharrá terebélyesednek, állnak össze.

„Mindenképp ki kell jutnom a szabadba.”

Igenis, félt az égszakadástól. Az ide-oda cikázó villámoktól leginkább. Mintha kifejezetten keresnék őt, vadásznának rája. De akkor is itt kell hagynia ezt az átkozott épületet, ahol nemcsak fülledt, hanem egyenesen áporodott a levegő. Nem tíz-, sem húsz-, legalább negyvenesz-tendő tespedtség kavargott a falak között. Az, ami a hőskorban, az alapítás esztendeiben még erőnek tetszett.

A zivatar hozta őt, vagy ő a zivatart: nem eldönthető. Az sem lehetetlen, véletlenül, mondhatni hívatlanul csapódott a társulathoz. Nem is nagyon törődik velük, mint ahogy a kissé lankadt, az élvezettől enyhén csömörlött vigadókkal sem. Csak a gitárral. Minél tovább bírja tartani azt a pillanatot, míg a díszítések körbefon-ják, majd maguk alá temetik ezt a semmitmondó, önfeledt kis dalocskát. És tekintete közben a lugasba réved. Már tudja: elmúlt a nyár. Végleg.

Vagy találni egy ablakot, mely éppen ellenkező irányba néz! Egy egészet. Mert neki az a dolga, azért van itt, hogy tetten érje a pillanatot, mikor az ében sötétség a Város fölé kúszik.

Odakint belekapott az első szélroham a park fáiba, cserjéibe. Nem, arra semmiképp sem számított, hogy ágakat tördel-tépáz, s gyökereket fordít ki helyéből, de az látszott, hogy amit hoz, az átrendezhet mindent, mi volt, és ami jelen van.

S neki kötelessége, mi több, hivatása, hogy ott legyen, mikor szétfröccsennek az aszfalton az első, valószínűtlenül testes cseppek. Kamaszfejjel élvezte még. Ahogy rohangálnak körülötte behúzott nyakkal, fejük fölé emelt aktatáskákkal. Később tapasztalta meg az esők és esők közti különbségeket.

A harmadik dördülést egészen határozottan ki lehetett venni. Szemernyit sem kételkedett benne: el nem kerül a Várost az égszakadás. És ő odabent izzad, fulladozik a biztonságosnak tetsző fedél alatt. Kerül, amibe kerül, ha más nem, bezúzza a bejárati üvegajtót, de kilép ebből az átkozott poros-dohos hodályból, ifjúsága kudarcainak színteréről.

A földszintre viharzott. Dél körül járt, de a nap mint ha búcsúzni készült volna. Félalkonyat. Általában ezzel a szóval illette azt az időszakot, mikor az est még nem telepszik rá a tájra, de a tárgyak, lények lassan kezdik elveszíteni színüket, körvonalukat. Csak a szél, a hovatovább orkánná dagadó légmozgás rángatta-cibálta el-kepesztő erővel a kicsiny park leveleit, hajtásait.

Már előlről is látszott a felhők szegélye. Nem is kellett, hogy félig-meddig eltakarják a napot, elég volt közelébe érniük, hogy a nagy-nagy sötétség szele meglegyintse a Várost.

„És én idebent vergődöm.” Hátán, bokáján csorgott a verejték. Biztosra vette, hogy odakint lehült már a levegő. A hajnali félmásnaposság elillant már réges-rég. „Áruló vagyok, ha meglapulok, ha elrejtőzöm, miközben idők fordulnak. Úgy tetszik, mintha magam hoztam volna ezt a rettenetes hidegfrontot, holott csak rám akaszkodott. Nem, nem a korai vonatinduláskor, és nem is az éjszakai alkoholgőzben. Valamikor az óidőkben. Mikor még élt a lehetőség: nevet választani. Mikor még

nem kényszerült összekötni sorsát a viharral, aki tisztán kívánta őrizni szókészletét.”

Ó, nem, sehol sincs megírva, hogy ha kihúzza innét a lábát, mármint ha itt hagyja a Várost, a zivatar is elvonul. Hiába is magyarázná ennek a sok-sok boldogtalannak, a Történelem agyhalottjainak: ha temetnek, mindig valakit.

Felkap egy virágládát. Megbírja talán. Egy olyan idétlent, amibe filodendronokat, pálmákat szoktak ültetni, s amiket, ha öntözni nem is, de portalanítani rendszerint elfelejtenek. Aztán bele az üvegportálba!

Épp csak leért, s már a virágládákat mustrálta, mikor bevágott a villám. Nemcsak hallotta, látta is. Egyszer, kölyökkorában esett hasonló. Egy lépéssel előtte cikázott keresztül az úton. A strandról rohant hazafelé. Nem rendült meg különösebben, mikor számba vette, hogy csak hajszálon függött az élete. Jól ismerete azt az iszonyatos reccsenést, ami az effajta jelenségeket kíséri. De most mintha maga a táj, a Város repedt volna ketté.

Nem a parkba csapott be, s nem is az épületbe. (A villámhárító amúgy is elnyelte volna a kisülést.) Tán épp a kettő közé. A bejárat felé pillantott, és fellélegzett hirtelen. Az üvegajtó számtalan apró szemcsére hulltan hevert szanaszét. Nem tudni, a hang zúzta-e be, vagy maga a villám, de biztos volt benne, hogy ez neki szólt. „Lépj ki, szabad vagy.”

Tombolva áradt be a hűvös, tiszta levegő. Eszeveszett hánykolódásba kezdtek a fakult nejlonfüggönyök, s az egyik hatalmas fikusz, se szó, se beszéd, elvágódott.

Habozott még egy keveset: induljon-e. Hogy a mennykő, az istennyila őt keresi-e. Abban maradt: ha kétszer elkerülte, az jel, bizonynal.

Gyermektenyényi vízcsepp landolt cipője orra előtt.

